

מדד השלום מארס 2005

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

למרות שההערכה הרווחת היא כי תכנית ההתנתקות – הנהנית כבעבר מתמיכת הרוב ושסיכויי הביצוע שלה נחשבים גבוהים - אינה סוף פסוק, אלא רק צעד ראשון לקראת פינוי רחב של יישובים יהודיים בגדה במסגרת הסכם הקבע עם הפלסטינים, רוב ברור בציבור היהודי בישראל תומך כיום בתכנית הממשלה לבנות את 3,500 יחידות הדיור בין מעלה אדומים לירושלים, כדי ליצור ביניהן רצף טריטוריאלי, וזאת בידיעה שבנייה כזו תקטין את הסיכוי להשגת הסכם שלום עם הפלסטינים. יתירה מזו רק מיעוט קטן סבור כי ישראל צריכה לשנות את עמדתה כי אין לפנות את גושי ההתנחלות הגדולים גם במסגרת הסכם קבע עם הפלסטינים אפילו אם ארה"ב תתנגד לעמדה זו.

הכרעת הכנסת נגד עריכת משאל עם בנושא התכנית ופינוי היישובים, לא גרמה לרוב הציבור לשנות את עמדתו כי כשמדובר בהכרעות גורליות, מן הראוי לקיים משאל עם, שכן ההצבעה בבחירות הקודמות לא בהכרח משקפת את ההעדפות בנושא הגורלי שעל הפרק. עם זאת, רק מיעוט קטן, רובו ככולו מורכב ממי שמגדירים עצמם חרדים, סבורים כי מן הראוי שהרב עובדיה יוסף יתערב בוויכוח הציבורי בשאלה האם יש או אין לקיים משאל עם.

רק כרבע מהציבור סבור כי יש להתיר לאזרחים המתנגדים לתכנית ההתנתקות לבצע פעולות כמו חסימת צמתים וכבישים. באשר לתגובה לאירועי החסימה האחרונים - הדעה הרווחת היא כי תגובת השלטונות כלפי חוסמי הכבישים לאחרונה היתה מתאימה. לעומת זאת בנוגע לתגובה כלפי המתנחלים שהפעילו כוח נגד חיילי צה"ל, ההערכה הרווחת היא כי היתה רכה מדי.

אלה הם הממצאים העיקריים של מדד השלום שנערך בימים ג-ד, 29-30 בחודש.

שיעור התמיכה בתכנית ההתנתקות עומד כיום על 60% (36% מתנגדים, ולשאר אין דעה ברורה בנדון). גם בקרב תומכי התכנית וגם בקרב מתנגדיה הרוב מעריכים כי שרון יצליח לבצע (סך הסבורים כך בציבור היהודי מגיע ל 72%), אם כי הרוב המנבא הצלחה ביישום בקרב התומכים – 87% - גבוה בהרבה מן הרוב המקביל בקרב המתנגדים – 52% (שיעור הסבורים שהוא לא יצליח ליישם את התכנית היה 9% בקרב התומכים ו 36% בקרב המתנגדים).

כשני שלישים סבורים כי תכנית ההתנתקות אינה סוף פסוק, אלא תהווה צעד ראשון לקראת פינוי נרחב של יישובים יהודיים בגדה, במסגרת הסכם קבע עם הפלסטינים (22.5% מעריכים כי לא יהיו פינויים נוספים של יישובים בגדה, ולשאר אין דעה ברורה). מעניין לציין כי לא נמצא קשר חד משמעי בין העמדה לגבי תכנית ההתנתקות לבין ההערכה האם מדובר בסוף פסוק אם לאו. בקרב שני המחנות גם יחד יש רוב למשוכנעים כי תכנית ההתנתקות היא רק צעד ראשון לקראת פינוי נרחב של יישובים יהודיים בגדה – 62% בקרב תומכי התוכנית ו 72% בקרב מתנגדיה.

על רקע פרסום תכנית הממשלה לבנות 3,500 יחידות דיור בין מעלה אדומים לירושלים הצגנו את טענת התומכים בתכנית כי הבנייה חיונית כדי להבטיח רצף טריטוריאלי ביניהן, אל מול טענת המתנגדים כי הבנייה תקטין את הסיכוי להשגת הסכם שלום על בסיס הנוסחה של "שתי מדינות לשני העמים". רוב ברור - 64% - הביעו תמיכה בבנייה למרות עלותה במונחי הסיכוי להגיע להסדר, כפי שנאמר בשאלה ורק 24% התנגדו לה. פילוח התשובות על פי הצבעה לכנסת בבחירות האחרונות של העמדות בנושא הבנייה במעלה אדומים מעלה, כי רק בקרב מצביעי מרצ יש רוב למתנגדים – 61.5% (23% תומכים ולשאר אין דעה ברורה). בקרב מצביעי העבודה שיעור התומכים – 42% - עולה במעט על שיעור המתנגדים – 37%. ואולם, בקרב מצביעי שאר המפלגות יש רוב ברור לתומכים – 68% בליכוד ובשינוי, 75% במפד"ל, 83% בש"ס ו 93% ו 95% בהתאמה בדגל התורה ובאיחוד הלאומי.

גם לאחר הכרעת הכנסת נגד עריכת משאל עם בנוגע לתכנית ההתנתקות יש עדיין רוב בציבור (51%) הסבור כי כשמדובר בהכרעות גורליות שכאלה, מן הראוי לקיים משאל עם ולא להסתפק בהכרעת המדינאים שנבחרו, שכן ההצבעה בבחירות הקודמות לא בהכרח משקפת את ההעדפות העדכניות של הציבור הרחב לגבי הנושא שעל הפרק (39% סבורים כי יש להותיר את ההחלטה בידי המדינאים ולשאר אין דעה בנדון). מתברר כי יש קשר הדוק בין העמדה הספציפית לגבי תכנית ההתנתקות לדעה בשאלה העקרונית של עריכת משאל העם. כך, מבין תומכי התכנית 51.5% סבורים כי המדינאים צריכים להחליט ו 40% גורסים כי יש לשאול גם את דעת הציבור. לעומת זאת מבין המתנגדים להתנתקות – רק 21% סבורים שיש להותיר את ההכרעה בידי המדינאים ואילו 68% גורסים כי יש להיוועץ בציבור.

בתקופה האחרונה דווח רבות בתקשורת על "חיזורים" נמרצים אחרי מנהיג ש"ס, הרב עובדיה יוסף, כדי שישנה את עמדתו השוללת ויורה לחברי הכנסת של מפלגתו להצביע בעד משאל העם בנוגע להתנתקות. שאלנו אפוא: האם לדעתך ראוי או לא ראוי שהרב עובדיה יוסף יתערב בויכוח הציבורי בשאלה האם יש או אין לקיים משאל עם? 64% סברו שהתערבותו אינה ראויה ו 28% ראו אותה בעין יפה (לשאר לא היתה דעה ברורה בנדון). כצפוי, מצאנו קשר בין מידת הדתיות של המרואיינים לבין עמדתם בשאלת התערבותו של הרב יוסף בשאלת המשאל. כך, 85% ממי הגדירו עצמם חרדים סבורים כי ראוי שיתערב בויכוח הציבורי בנדון, לעומת 46% מן הדתיים, 28% מהמסורתיים ו 15% בלבד ממי שמגדירים עצמם חילונים.

המחאה של מתנגדי תכנית ההתנתקות שבאה לידי ביטוי לאחרונה בצורת חסימת כבישים אינה זוכה לתמיכת רוב הציבור – 69% סבורים כי אין להתיר מחאה מסוג זה ורק 28% חושבים שיש להרשות לאזרחים המתנגדים לתכנית לבצע פעולות כאלה. למעשה, הן בקרב מחנה תומכי ההתנתקות הן בקרב מחנה מתנגדיה יש רוב למי שסבורים כי אין להרשות חסימת כבישים וצמתים, אבל שוב – יש הבדל ניכר בגודלו של רוב זה – 78% בקרב התומכים ו 52% במחנה המתנגדים וביחס בינו לבין מי שמחזיקים בדעה ההפוכה - שיעור מי שסבורים שיש להתיר פעולות כאלה עומד על 18% בקרב תומכי ההתנתקות ו 45% בקרב מתנגדיה.

באשר לתגובת השלטונות לאירועי חסימת הכבישים בתקופה האחרונה, הדעה הרווחת בכלל הציבור היא כי היא היתה מתאימה (34%). 24% סברו כי התגובה היתה רכה מדי ו 22% כי היא היתה נוקשה מדי (20% לא ידעו). כצפוי גם כאן היו הבדלים בין תומכי ההתנתקות למתנגדיה - בקרב תומכי התכנית, השיעור הגבוה ביותר - 40% - מעריכים כי השלטונות הגיבו בהתאם, 33% סבורים כי נקטו נגד החוסמים יד רכה מדי ו 11% בלבד כי היחס כלפיהם היה נוקשה מדי. לעומת זאת בקרב מתנגדי ההתנתקות השיעור הגבוה ביותר היה זה של מי שסברו כי היד היתה קשה מדי – 39.5%, 28% מעריכים כי התגובה היתה מתאימה ואילו 9% בלבד מעריכים אותה כרכה מדי.

באשר לתגובת השלטונות כלפי המתנחלים שהפעילו כוח כלפי החיילים ביציה ניכרת מבוכה מסוימת בציבור – 30% בחרו באפשרות "לא יודע", 28% סברו כי השלטונות נקטו יד רכה מדי, 24% שהתגובה היתה מתאימה ו 18% כי היא היתה נוקשה מדי. גם במחנה מתנגדי התכנית השיעור הגבוה ביותר של המשיבים - 36% - בחרו באפשרות "לא יודע". ואולם, מבין בעלי הדעה - 31% העריכו את התגובה כנוקשה מדי, 22% כמתאימה ו 11% כרכה מדי. בקרב תומכי ההתנתקות השיעור הגבוה ביותר – 38% העריכו את התגובה של השלטונות כרכה מדי, 27% כמתאימה ו 10% בלבד כנוקשה מדי. (24% בחרו באפשרות "לא יודע")

גם בקרב הציבור הערבי יש רוב לתומכים בתכנית ההתנתקות, והוא גבוה בשיעור ניכר מהרוב התומך בכך בציבור היהודי – 80%. לעומת זאת, במגזר הערבי שיעור הסבורים כי שרון יצליח ליישם את התכנית נמוך בעליל משיעור הסבורים כך בקרב היהודים – 55% בלבד. באופן פרדוקסלי משהו לאור הטענות הזוכות לאוזן קשבת בקרב חלקים ניכרים של הציבור היהודי, כי אם יערך משאל עם, יש להדיר ממנו את אזרחי ישראל הערבים, שיעור התמיכה בעריכת משאל עם במגזר זה הוא גבוה מאוד – 77%.

מדד אוסלו לכלל האוכלוסייה עמד החודש על 40.2; (מדגם יהודי: 37.0).

מדד המשא ומתן לכלל האוכלוסייה עמד על 59.8 (מדגם יהודי 57.7).

פרויקט מדד השלום נערך במרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום והתכנית לחקר סכסוכים ויישובם ע"ש אוונס באוניברסיטת תל-אביב, בראשות פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן. הראיונות הטלפוניים בוצעו על-ידי מכון ב.י. כהן באוניברסיטת תל-אביב ב-29-30 במארכ, וכללו 580 מרואיינים/ות, המייצגים את האוכלוסייה הבוגרת היהודית והערבית בארץ (לרבות יש"ע והקיבוצים). טעות הדגימה למדגם בגודל זה היא כ-4.5% לכל כיוון.

